

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Om Christendommens Sandhed

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Om Christendommens Sandhed", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1826_444_2-txt-shoot-idm2161.pdf (tilgået 30. april 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Om Christendommens Sandhed.

(Fortsættelse.)

Naar vi i et verdsligt Riges Historie fandt, der var en Grændse-Fæstning, som Rigets Fjender i ældre Dage uafsladelig, baade med List og Vold, men altid forgjæves, havde stræbt at bemægtige sig og faae nedbrudt, da maatte vi, om vi end ikke selv havde taget Fæstningen i Øie-Syn, eller dog ei kunde begribe dens Vigtighed, dog nødvendig slutte, at hvad der havde været en saadan Torn i Fjendens Øine, rimeligviis var Nøglen til Riget. Mærkede vi nu tillige, at den samme fjendtlige Magt, der saa ofte, fnysende men beskjemmet vendte denne Fæstning Ryggen, havde i den senere Tid kun bekæmpet den med Haan-Latter, og stræbt at indbilde hele Verden, at det var kun ved en latterlig Feiltagelse baade Venner og Fjender forud havde lagt en saa urimelig Vægt paa den usle Skade-Rede, som ikke engang var værd at angribe, da Rigets Indbyggere selv, naar de fik Øinene op, maatte rive den ned, som en Skam for Landet, og da den desuden faldt af sig selv, naar Hoved-Staden var taget; mærkede vi det, da maatte vi være blottede for al Menneske-Kundskab, om vi ei kjendte Ræven paa Halen, og sluttede, at var Rigets Indbyggere kloge, eller havde de en Enevolds-Konge, som var klogere end de, da maatte den Fæstning baade paa det Omhyggeligste zholdes vedlige, og, saavidt mueligt, sættes i let og levende Forbindelse med hele Riget. Her see vi i en Lignelse hvad sandt er om det christelige Guds-Rige paa Jorden, som, skjøndt det ikke er af denne Verden, dog nødvendig i sin Aabenbarelse maa være bundet til de samme Grund-Love, der gjælde for Verdens-Indretningen, da Verdens Skaber og Rigets Stifter er en og den samme Alvise og Alvidende, der ei kan nægte eller bestride sig selv, hvorfor ogsaa Herren fandt Guds Rige ligneligt ved alle naturlige Ting, og det er derfor i sin Orden, at skjøndt de Christne virkelig nys lod sig forlede af Fjenden til at tænke ringe om den ligesaa umistelige som i Strid utabelige Grændse-Fæstning, saa vaagede dog deres klarøiede Konge, Jesus Christus, og den Hellig-Aand, Hans ligesaa aarvaagne, og klarøiede Statholder, over den, baade Nat og Dag, og alle de Christne, der havde mindste Samfund i Aanden, og deraf udspringende levende Tro paa Jesum Christum, lagde i Livet al muelig Vægt paa Troes-Bekjendelsen, om de end, naar de vilde tale klogt og høit travende, var ubetænksomme nok til at nedsætte den. Uagtet derfor de lutherske Theologer sædvanlig kun udledte den apostoliske Troes-Bekjendelses Gyldighed af den Augsburgske Confession, eller, naar det kom høit, af dens forudsatte Skrift-Mæssighed, saa finde vi dog, at de lutherske Præster, i det Mindste hos os, bestandig byggede paa den, saa den vedblev at være Betingelse for Daaben, og det korte Begreb af Troen, der først og fremmest indpræntedes de christne Børn, som en ufravigelig Troes-Regel, hvorefter Alt, hvad de i Skriften eller andre kirkelige Bøger læste, skulde forstaaes og bedømmes. Jeg kan her tale ikke blot efter Bøger, men af egen Erfaring; thi skjøndt jeg, da jeg blev Præst, var aldeles enig med de lutherske Theologer om, at Skriften skulde zansees for Christendommens oprindelige, og derfor i Grunden eneste, Kundskabs-Kilde, saa gik det dog mig, som Fader for mig, at jeg følte, den Skole-Viisdom var tilovers i Kirken, hvor man nødvendig maatte behandle Troes-Bekjendelsen som Christendommens første Kundskabs-Kilde, da man umuelig kunde bie med at øse af den, til Børnene vare saa bibelfaste, at de kunde udlede den af Skriften, ja da det var aabenbart, at Ingen, uden de Lærde kunde nogentid blive saa skriftklog, medens dog hele Menigheden trængde lige haardt til at vide, hvad der var den christelige Troes urokkelige og uforanderlige Grund-Begreb. Den samme Erfaring, er jeg sikker paa, maae alle mine præstelige Embeds-Brødre, hvem det i Sandhed laae paa Hjerte at indprænte de Unge uudslettelig den christne Tro, selv have gjort, og skulde det nu alligevel støde dem, at jeg forkaster min forrige theologiske Mening om Troes-Bekjendelsens Udledning af Skriften, da betænke de, blandt Andet, at enhver Theorie om hvad man skal gjøre, nødvendig maa være falsk, naar man ikke practisk kan følge den, uden at gjøre Alting bagvendt, og at enhver videnskabelig Forklaring, der ikke skal være tom Skolastik, maa have et tilsvarende virkeligt Liv til sit Grund-Lag, og kan ingen Forandring gjøre i den naturlige Orden, dette Liv i sin virkelige Udvikling følger, uden derved at forvirre og fordunkle hvad den skulde oprede og oplyse. Saa vist, som det derfor er, at ingen forstandig, christelig Fader, som vil forplante sin Tro paa sine Børn, begynder med at lade dem læse i Bibelen, og der selv oplede Bestand-Delene af den christelige Tro, men vidner først mundtlig og levende for dem, hvad der er Hoved-Summen af hans og alle sande Christnes Tro, indprænter dem, naar de kan læse, boglig det Samme, og anfører dem derpaa efterhaanden til at læse deres Bibel christelig, med Troen for Øine; og saa vist som dette tillige altid har været den christelige Kirkes, ved alle Aarhundreders Erfaring anbefalede Fremgangsmaade, saa vist ligger enhver theologisk Speculation, der, istedenfor videnskabelig at oplyse denne Gangs Nødvendighed, gaaer ud paa, at det Modsatte dog i Grunden var det fornuftigste, i Strid med det christelige Liv, og svækker det nødvendigviis baade hos Læreren og Menigheden; thi naar, efter Præstens theologiske Mening, Skriften burde lægges til Grund, da gjør han naturligviis kun en Dyd af Nødvendighed, ved dog at grunde Menighedens Christendom paa Troes-Bekjendelsen, og naar Menigheden troer, man kun ved en Bibel-Granskning, som er den umuelig, kan overbevise sig om Troes-Bekjendelsens

Gyldighed, da nedsynker den naturligviis enten i Tvivlraadighed og Lige gyldighed, eller den bygger sin Tro paa Præstens Skrift-Klogskab og Ærlighed, hvad altid er en farlig Sag, og hvoraf aldrig noget levende ret Haab eller frimodigt Vidnesbyrd kan udspringe. Betænke vi derhos, at det nuomstunder vel endog hos os er sjeldent, at den christelige Troes-Bekjendelse virkelig lægges til Grund for Børne-Lærdommen, og at Menigheden let faaer en Præst, der udgiver noget ganske Andet for Christendommens Grund-Begreb og Skriftens Hoved-Sum, saa mener jeg, det var bedrøveligt for alle Christne, om den eneste Fremgangs-Maade, der duer til at forplante den christelige Tro reen og uforfalsket, var theologisk uforsvarlig, saa Grundene for dens Rigtighed burde være alle Christne velkomne, om de end ikke fandt dem vægtige nok for at frafalde den indgroede Mening, at, hvis det lod sig gjøre, var det bedst at grunde hele Menighedens til Bekjendelsen svarende Tro paa Skriften. At ogsaa denne Mening er forkastelig, saa at selv naar Boglærde, paa fri Haand, (uden Hensyn paa Troes-Bekjendelsen) skunde udlede de Christnes fælles Tro af Skriften, saa var dog denne Grundvold langt usikkrere og dødere, ja mod Fjenden aldeles uforsvarlig, det har jeg stræbt at vise; men da jeg selv kjender de videnskabelig nedarvede Fordommers Magt, bør jeg forudsætte, at manges christelig Præst vil finde denne min Udvikling urimelig, og derfor bør jeg omhyggelig anmærke, at min Theorie i det Mindste kommer aldeles overeens med den gamle lutherske Praxis, som aldrig har trængt til varmere Anbefaling og djærvere Forsvar, end nu, da man, ved at henvise Menigheden til Skriften, som Christendommens første og eneste gyldige Kundskabs-Kilde, aabenbar henviser den til en Bog, hvis Omfang, Ægthed og rette Fortolkning, efter den herskende Tanke-Gang, er noget saa Tvivlsomt og Ubestemt, at ei engang de Lærde, end sige da Læg-Mand, derom kan sige Noget for vist! Er der nu endelig, som der jo er, et heelt Sæt Theologer, som vil aftrætte os den lutherske Christendoms Ægthed, eller dog besnakke Menigheden, saa den antager deres naturlige Religion for den ægte, skriftmæssige Christendom, da er det aabenbar abderitisk af os, at ville beraabe os blot paa Skriften, istedenfor først og fremmest at gjøre den uomtvistelige Troes-Bekjendelse gjældende.

Sandelig, naar To trættedes om Eiendoms-Ret til en Kirke, og beraabde sig begge paa dens gamle Brevskaber, som hver udlagde til sin Fordeel, men den Ene tillige vel med hundrede levende Vidner kunde bevise, at han, og Fader for ham, over i halvtredsindstyve Aar, havde holdt Kirken ved Lige, upaataalt oppebaaret dens Indkomster, og kaldet Præsterne, samt at de ældste Mænd alle havde hørt af den forrige Slægt, at Kirken fra Arilds Tid var gaaet i Arv fra Fader til Søn; maatte man da ikke troe, den Mand havde en Skrue løs, eller vilde dog endelig tabe sin Sag, naar han, istedenfor at bruge dette afgjørende Vidnesbyrd, blot fremlagde sin Afskrift af de gamle Brevskaber, med sin Forklaring, i Retten, og det, skjøndt han vidste, at Modparten havde i Grunden Dommeren paa sin Side, og fremlagde en forskjellig Afskrift af de samme Brevskaber, med en aldeles modsat Forklaring! Hvad maae vi nu dømme om vor egen Klogskab, naar vi aandelig netop gjøre det Samme, og vil, for den herskende kjødelige Fornufts Dom-Stol, ene bevise vor Christendoms Ægthed af Bibelen, som vi dog af Erfaring veed, lader sig, med den kjødelige Fornufts Bifald, saaledes beskjære, dreie og voldtage, at samme høivise kjødelige Fornuft finder det meget uvist, om den i Grunden bekræfter eller bestrider vor christelige Tro, da den jo skal synes at gjøre begge Dele, hvad derimod ingen Fornuft, selv den allerkjødeligste, uden aabenlyst at lyve, kan sige om vor Troes-Bekjendelse, der, som et Vidnesbyrd om, hvad alle Christne skal troe og bekjende, tillige er saa uimodsigelig, at dens arrigste Fjender maae indrømme, det er gandske sandt, at den Tro, de Christne fra Arilds-Tid har bekjendt sig til, det og ingen anden er den christelige Tro! Denne Sandhed er saa soleklar, at dersom vi fandt for godt at aflægge eller afkorte den gamle Troes-Bekjendelse, da kunde enhver Modstander uigjendrivelig bevise, at vi ei længer var Christne, og kunde man afbevise enten Lidt eller Meget i Troes-Bekjendelsen, da havde man dermed nedbrudt den christelige Tro, enten saa det, man afbeviste, stod i Skriften eller ikke; thi det var jo ikke paa hvad der stod i Skriften, de Christne ved Daaben bekjendte Tro, men unægtelig paa hvad de bekjendte, hvad de udtrykkelig nævnede som Gjenstande for deres Tro. Vilde vi derfor, naar Fjenden angreb et enkelt Led af vor Troes-Bekjendelse, enten 7undskyldte os med, at det ikke fandtes i Skriften, eller at det var ubetydeligt, i Forhold til det Meget, han ei kunde angribe, da gjorde vi os kun til Latter; thi Fjenden kunde med al Ret svare os: naar jeg taler om den christelige Tro, da taler jeg naturligviis ikke om Skriften, der er en Bog, som kan være god nok for sig, naar den læses og bruges med Forsigtighed; og naar jeg benægter den christelige Troes Sandhed, da nægtes dermed ingenlunde, at der kan være adskilligt Sandt i dens Sætninger, men jeg benægter kun, hvad I paastaae, og maae paastaae, da I forkaste som Djævelskab Alt hvad der strider mod eders Tro: benægter kun, at den Tro, I bekjender eder til, heel og holden er eller kan være Sandheds Tro! Finder I nu, at jeg virkelig om Noget, Lidt eller Meget, af den Tro, I bekjende eder til, har beviist, at det er Løgn, da er det vist nok meget fornuftigt, at I lade det fare; men eders Tro er da aabenbar ikke længer den ægte christelige, og da hele Troen gaaer ud paa Ubegribeligheder, var I jo ogsaa store Narre, om I vilde troe en heel Hob Urimeligheder, af hvilke i det Mindste een aabenbar var Løgn, og saa ovenikjøbet, i den christelige Kirkes Historie, med Rette beskyldes for at have forfalsket Christendommen, ved, efter eders eget Hoved, at forandre den christelige Troes-Bekjendelse! Betænke vi derhos, at Menighedens Sikkerhed paa sin Troes christelige Ægthed ene og alene beroer paa den nærværende Kirkes mundtlige Vidnesbyrd, og paa de Kirke-Skrifter, hvis Ægthed man for den kan bevise, hvad kun er Tilfældet med trykte Skrifter paa Moders-Maalet; saa indsees let, at Menigheden hverken har meer eller mindre Sikkerhed for Ægtheden af noget enkelt Led af Troes-Bekjendelsen, end for den Hele, og maa altsaa, fornuftigviis, tilegne sig Alt eller Intet; betænke svi det, da maae vi aabenbar enten aldeles opgive den christelige Troes Forsvar, eller forsvare Alt, og indrømme, at kan Fjenden afbevise et eneste Led af vor Troes-Bekjendelse, da nedlægge vi strax vort christelige Lære-Embede, og frasige os al Ret til at kaldes Christne!

Dette klinger vist nok i vore Dage forvovent, naar det siges af en Mand, der hidtil ikke har sat sin Ære i at fornægte og bestride, men i at bekjende og forsvare den christelige Tro; men det skal ogsaa klinge forvovent paa det Menigheden, som er blevet tvivlraadig, kan lære igjen at bygge sin Tro paa Bekjendelsen, som paa den urokkelige Klippe, der har trodset saamange Solhvervs-Storme, at den sagtens kan trodse en Modsigelse, der kun er et Munds-Veir; thi naar Menigheden seer, at uagtet vi saaledes udæske Fjenden til at komme frem med Beviserne, han har pralet af at være riig paa, og uagtet han kan føre dem, uden al borgerlig Ulæmpe, at han dog udebliver med dem; da er det jo vist, at den christelige Troes Fjende enten maa være aldeles hensovet, altsaa tilintetgjort af Troen, eller ogsaa det var kun idel Vind og Pral med Beviserne mod Troen! At nu Troens Fjende ei er aldeles hensovet, det lærer den daglige Erfaring, og at han snart, formedelst vor spottende Udfordring, vil nødes til at komme nærmere, og sige os i vore Øine, og for Menighedens Øren, hvad han dog egenlig har mod vor christelige Tro, som han saa ilde bagtaler, det er dog vel at formode. Desaaarsag er det vor Pligt, forud at indskjærpe Menigheden, hvad der hører til et gyldigt Beviis, og at anmærke, hvilke fjendtlige Indvendinger vi alt have veiet og fundet for lette; thi Erfaring lærer, at Fjenden er trædsk, udgiver sædvanlig sine gamle, hundrede Gange gjendrevne Indvendinger, for splinternye, og kalder dem glatvæk allesammen soleklare, uigjendriveelige Beviser, hvorover de Unge og Uerfarne lettelig forfærdes, og glemme, at tomme Vogne rumle mest, og at hvem der mistvivler om at kunne overbevise sin Modstander, gjerne søger enten at gjøre ham latterlig, eller at overdøve ham. Uagtet jeg derfor finder alle de saakaldte Beviser mod den christelige Troes Sandhed, som er kommet mig for Øren, saa ynkelige, at en boglærd Mand knap kan være bekjendt at nævne dem, saa veed jeg dog, det er, desværre, ingenlunde Tilfældet med alle mine Med-Christne, og førend jeg derfor udvikler, hvorledes Kirken giver den christelige Tro, og Historien Kirken et ligesaa priseligt som mageløst Vidnesbyrd, maa jeg bekvemme mig til at svare paa de saakaldte filosofiske Indvendinger imod Christendommen, for at gjøre det i Øine faldende, at det kun er af Armod paa Grunde Fjenden stræber at gjøre sig vittig paa Herrens og vores Bekostning, naar han skal bevise, at det kan umuelig være sandt, og maa altsaa nødvendig være Løgn, hvad de Christne troe, og hvorpaa de bygge deres Saligheds-Haab. Dette, tænker jeg, gaaer naturligst til, naar jeg vælger den dialogiske Form, der er saa gammel i Apologiens Historie, som Christendommens første i Literaturen berømte Apologet, Justinus Martyr selv, og Fjenden vil jeg kalde Loke.

Loke. Hvem vover at udæske Fornuftens Tilbedere, ja Fornuften selv, til at afbevise de Christnes Over-Tro, der gjendriver sig selv, og har alt længe, selv for halvvoxne Dreng, været til Spot?

Præsten. Hvem skulde det vel være, uden den Christelige Kirke selv i sine nærværende Tjenere, eller disse Tjenere i deres Herres og i Menighedens Navn, som jo nødvendig maae paastaae, at den Fornuft som er Troen fjendsk, er grund-falsk, og gjendriver kun sig selv, naar den vil gjendrive de Christne.

10Loke. Ja det forstaaer sig, indrømmer man jer først, at Fornuften er grund-falsk, da lader man vel være at gjendrive jeres Ufornuft, thi naar det Ufornuftige skal være det Rette, maae I jo altid beholde Ret.

Præsten. Nu, saaledes at forstaae! du er altsaa ikke kommet for at føre det længe belovede unægtelige Beviis mod Sandheden af den christelige Tro, men kun for at vise din Styrke i Ord-Spil, og jeg har da ikke eet Ord mere at sige, førend du siger mig: hvis Fornuft det egenlig er, som, uden videre Beviis, skal kaldes ufornuftig, din eller min, eller ogsaa du kan lære mig, at Fornuft maaskee kun er et Binavn i din Familie, som for Resten Intet har at betyde, i hvilket Tilfælde jeg strax indrømmer, at den christelige Tro, der ikke hører til din Familie, er aldeles ufornuftig; men derfor kunde den jo dog ligefuldt være sand, naar du ikke kan bevise, at du og din Familie har forpagtet Sandheden, og at vor Tro strider imod den. Har du maaskee dine Grunde, hvorfor du heller vil tale om vor Troes Forhold til Fornuften, som Ingen rigtig veed, hvad er, end om dens Forhold til Sandheden, som Alle veed hvad er, eller har vi maaskee hidtil misforstaaet dig, saa du egenlig slet ikke vil nægte, at det muelig kan være sandt, hvad vi troe, men at du blot, efter din Tanke-Gang, finder det urimeligt?

Loke. Urimeligheden af jeres Over-Tro maatte vist nok allerede være Nok til at kyse alle fornuftige Folk langt bort, og at bevise om ufornuftige og urimelige Ting, at de aldeles umuelig kan være sande, er derfor ligesaa overflødig, som det, efter de oversandselige Tings Natur, er vanskeligt, men naar I christelige Præster ikke enten var eller agerede saa umaadelig dumme, vilde det dog her være mig en let Sag at føre de soleklareste Beviser!

11Præsten. Saa lad vor Dumhed kun slet ikke genere dig! Soleklare Beviser, om de end ere spildte paa os, kan dog umuelig være det paa Alle, og bliver det først soleklart beviist, at Christendom er Løgn, vil der, i vore Tider, neppe ret længe blive christelige Præster enten at lee ad, eller at harme sig over, eller, som har været din tunge Skæbne, at manes, haanes og overvindes af, saa det er en besynderlig, om ikke selv mistænkelig, Langmodighed du har viist, ved ikke, for mange Tider siden, at gjøre Pinen kort, og Christendom til Løgn! Om Rimelighed er det en egen Sag at trættes, thi det kommer saare meget an paa Smag og Behag, hvad man finder enten rimeligt eller urimeligt, og i mine Øine er der saaledes ingen urimeligere Ting til, end en Fornuft, der ikke begriber sig selv, vil gjøre Alt, hvad den ikke begriber til Løgn, og dog gjøre sit eget ubegribelige Selv til Sandhed.

Loke. Ja, hvad er Sandhed!

Præsten. Sagde Pilatus, og svarede sig selv, ved at vidne om vor Mester: jeg finder ingen Skyld i dette Menneske, eller synes dig ikke, at naar man udsiger hvad man virkelig finder, da siger man Sandhed, og finder den, naar man finder Tingen, som den er? Veed du for Resten ikke, hvad Sandhed er, og veed dog at Christendom er Løgn, da er du rigtig nok meget for klog til at jeg kan tvistes med dig; thi da veed du ikke blot meer end jeg, men meer end du selv veed, og til saa gruelig en Klogskab har vi ikke engang et Ord paa Dansk, med mindre vi vil gjøre Aber- Witz til Over-Klogskab, ligesom man har gjort Aber-Glaube til Over-Tro!

Kort og godt altsaa: kan du bevise, at det er Løgn, hvad de Christne bekjende Tro paa, som urokkelig, saliggjørende Sandhed, saa gjør det; og kan du det ikke, 12men kalder kun vor Tro en slem, løgnagtig Over-Tro, fordi den ikke vil rime sig med din ubegribelige Fornuft, saa tilstaae, at det kommer an paa en Prøve, kun de Troende kan gjøre, om vor Tro er sand og saliggjørende, eller ikke! Eet af To! eller veed du noget Tredie, uden at tie, som en beskjemmet Praler, der ei kan svare til sit Ord, og ei vil tage det tilbage?

Loke. Velan da, siden du dog endelig har fundet, at den verdslige Viisdom, som Sanct Povel kalder en Daarlighed, er værd at lægge sig efter, og da jeg mærker, du staaer i den fortvivlede Indbildning, eller vil dog indbilde Folk, at det ordenlig er fornuftigt at troe baade Løst og Fast, saa lad os engang høre din christelige Troes-Bekjendelse, som jeg da nok kan vide er sat anderledes paa Skruer, end de hellige athanasianske Fædres!

Præsten. Min Troesbekjendelse! Du husker altsaa ikke hvem du taler med, eller kjender du virkelig ikke den christelige Kirkes Troes-Bekjendelse, og har dog saa drabelig bestridt den christelige Tro, uden engang at vide, hvori den bestod! Det gaaer langt over min Forstand, som at beleire en Stad, man ikke veed hvor ligger, eller at gjøre Ord, man ikke kjender, til Løgn; saa dertil hører ventelig den Viisdom, Sanct Povel kalder en Daarlighed, og som vi paa Dansk kalder Van-Vittighed.

Loke. Din megen Lærdom gjør dig rasende, eller er du maaskee ikke saa lærd, at du veed, det er dog ogsaa gaaet den hellige Moder Kirken efter Kvinders Viis, saa hun havde adskillige Sind over samme Dør-Tærskel, eller snakkede dog sine elskelige kjære Sønner, som den hellige Athanasius, den hellige Augustinus, den hellige Fader i Rom, i Vittenberg, i Zürich, i Genf og saa videre efter Munden! Jeg tænkte, du var klog nok til ogsaa at lægge din søde Moder Ordene i Munden, som de, efter den 13nærværende Tids Pinagtighed, maatte føies, for at klinge taalelig, men da jeg nu hører, du ikke vandrer i saa høie Ting, men holder dig til de nedrige, maa jeg da spørge, hvem du egenlig snakker efter Munden, eller hvis Ord paa den hellige Moders Tunge du gjør til dine?

Præsten. Du behager at skjemte, eller du maa aldrig have hørt, hvad Kirken ved sin Dør-Tærskel, forlanger af alle dem, der vil gaae ind, og hvile sig i hendes Skjød, opammes ved hendes Bryst, og oplæres i hendes Fri-Skole! Mener du kanskee, det er ikke den christelige Kirkes Tro, den som alle Christne maae bekjende, men den som de Fleste ikke kjende, og de Andre trættes om, eller kjender du meer end een Troes-Bekjendelse, som Kirken udgiver for Apostolisk, altsaa for oprindelig, og uforanderlig i det Samfund, der jo altid skal have samme Tro og samme Daab?

Loke. Nei, det er alt for galt, havde jeg troet, du var saa langt tilbage i Oplysningen, da havde jeg neppe indladt mig med dig! Den stakkels gamle, forældede, fattige Bekjendelse, der saa godt som ingen Ting siger, fik allerede sin Afsked paa det Nicæniske Concilium, blev gjort umyndig af Morten Luther, og fik kun Naadsens-Brød med hans lille Catechismus hos Rollingier i Puge-Skolen, den indbilder du dig virkelig kan gjælde for Kirkens Grund-Bekjendelse, og taale en filosofisk Undersøgelse; med den vil du indrømme, den christelige Kirke staaer og falder! Nei, saa let en Seier kan jeg ikke være bekjendt at vinde, mod Børn blotter ingen ærlig Kæmpe Sværd, og gaaer den christelige Kirke nu saaledes i Barndom, at den har glemt sin Bog, og mindes kun, hvad den lallede i Vuggen, da var det Synd at forstyrre den i sine søde Drømme, der spaae sandfærdig om et saligt Endeligt.

Præsten. Din Højmodighed forbauser mig, og var din Ironi lidt finere, eller gik Kirken virkelig i Barndom, 14saa den havde glemt Alt hvad den lærde ei blot af Bogen, men af Livet i sin lange Skole-Tid, da maatte jeg fristes til at tænke, du var i Grunden Kirkens gode Ven, og vilde kun for et Syns Skyld agere dens Fjende; thi du veed nok, at hverken skaanede Christi første Avindsmand, Herodes, Barnet i Vuggen, ikke heller fandt Jøder og Hedninger den apostoliske Troes-Bekjendelse saa fattig, at jo en lille Deel deraf, om Tro paa Guds eenbaarne Søn, Jesum Christum vor Herre, var Nok til at bringe dem i Harnisk, og meer end de formaaede enten at tage Mælet fra eller gjendrive.

Dog, Ven eller Fjende! Den Sag er klar, at den Tro, vi som Christne bekjende, det er vor christelige Tro, og hvem der vil bestride den, maa holde sig til vores Bekjendelse, da han ellers paadigter os en Tro, som han naturligviis til Verdens Ende kan bestride og overvinde, uden at det paa mindste Maade rører end sige rokker den christelige Tro, vi bekjende, og selv om du kunde bevise, at de Christne havde fra Begyndel sen havt en anden Tro, da var det dog vel ikke den forgaaede, men den bestaaende Tro du vilde bestride, eller finder du ikke, det er Kæmpe-Æren endnu mere for nær at drage Sværd mod en Skygge end mod et levende Barn, især naar det er saa gammelt og forunderlig standhaftigt et Barn, som det Troens Ord paa vore Læber, der dog unægtelig i Tidens Løb har vadet over en Strøm, hvori mange Ord, høitrvænde som Kæmper og

skryllende som Bjerge, fandt deres Undergang, ligesom Israels Børn gik tørskoede over det Hav, der opslugde Pharaos Kæmper.

Loke. Hille-mænd, hvor du er poetisk! Man skal see, du bringer vel snart et Ægteskab istand mellem Mathematiken og Poesien, hvori, ved Kirkens Velsignelse, det lille Barn Tro, som flytter Bjerge, vidunderlig 15gjenfødes, til at herske med sit Jern-Spir over Folkene, og knuse Kongerne i Tankens Rige som Leer-Kar!

Præsten. Du siger Noget, sandere vist end du tænker; thi var vor Herre end ikke den Tømmer-Mands Søn, som boede i Nazareth, saa er Han, der lagde Blomster-Gulvet og Stjerne-Loftet, dog ogsaa en Slags Tømmer-Mand, eller Architect, i hvis Konst Poesien og Mathematiken venlig række hinanden Haand, og desuden var Tømmer-Manden i Nazareth jo virkelig Herrens Pleie-Fader, og den saare poetiske Moders Ægte-Fælle, saa jeg kan slet ikke finde det urimeligt, at Troen paa Christus kan gjenfødes i et poetisk Hjerter, og forsvares med betænksom Koldsindighed.

Men, for ikke at komme ind i noget ganske Andet, end her skal afgjøres: i en unødigt Trætte om hvad vi finde smukt eller rimeligt, maa jeg udbede mig et bestemt Svar paa mit bestemte Spørgsmaal: om den christelige Tro, du saa ilde fortaler og erklærer for falsk og intetsigende, om det er en, som kun var til i gamle Dage, og som Ingen meer vil være bekjendt, eller det er den, vi alle vedkjende os, saamange som ved Daaben gjøre den apostoliske Troes-Bekjendelse til vores?

Loke. Hvor gammel var du vel, da du blev døbt?

Præsten. Ikke nær saa gammel, som da jeg døbde mine Børn, men hvad rager det dig, da jeg nu er gammel nok til at tale om min Børne-Lærdom, og lade min Personlighed tabe sig i Kirkens, hvis Tro aabenbarer sig i alle dens Børns og hørøstet i alle dens Tjeneres Bekjendelse! Vil du tilstaae, at denne christelige Tro, som vor Bekjendelse udtrykker, ei indeholder det Mindste, som du med din Philosophie kan gjøre til Løgn, eller vil du nævne mig hvad, eller vil du tie beskjemmet? Selv har du Kaaret, prøv dine Kræfter!

16 Loke. Du er den kjedsommeligste Præst jeg endnu har kjendt, skjøndt det er meget sagt, og hvad nytter det saa, at jeg river den Tro ned, hvis almindelige Bekjendelse jo dog kun er en barnagtig Ceremoni ved Barne-Daaben, og som kanskee intet Menneske i hele Christenheden, undtagen du, er saa eenfoldig at vedkjende sig! Lad os dog heller tale om Bibelen, som et Guds Ord; det er dog et videnskabeligt Spørgsmaal, man kan være bekjendt at drøfte, og, vel mueligt, jeg indrømmer dig, at det virkelig til Verdens Ende kan være en ret artig Tviste-Punkt, saa det vilde i det Mindste være inhumant derom at sige meer, end: rimeligviis er Bibelen en Bog som alle andre Bøger, men muelig kan den dog ogsaa være en Bog over alle Bøger!

Præsten. Meget forbunden paa Bibelens Vegne, men naar vi nu er enige om, at den Bogs Guddommelighed, som jeg paastaaer, og du ikke vil nægte, kan og maa til Verdens Ende være et Tvistens Æble mellem christelige, halvchristelige og hedenske Bog-Lærde, saa er vi jo ligefuldt uenige om den christelige Tro, som jeg bekjender og du fornægter, og om den ikke ogsaa nok muelig kan medføre Sandhed, det er Spørgsmaalet, som vor Tale skal dreie sig om, og som du kun forgjæves vil snoe dig fra. Du maatte jo da ogsaa være langt dummere, end du kan være bekjendt, naar du ikke indsaar, at havde du kun først faaet Bugt med den eneste Bekjendelse, Kirken udgiver for et Udtryk af den apostoliske Tro, da var al anden Tale om christelig Tro kun Udtryk for en Privat-Mening, og i Grunden kun Fjas, der ei var værdt at ændse; thi den Tro, vi gjør os selv, er jo aabenbar ligesaa lidt den christelige Tro, hvis Liv og Idrætter Kirke-Historien beskriver, som Tyrke-Troen, der ogsaa paa en Maade hænger sig ved Christus og Bibelen, er den apostoliske Christendom, 17hvorimod den bestandig protesterede! Dit Smil siger mig, det er ikke noget Nyt jeg her fortæller dig, du veed det godt, at den Tro, vor Bekjendelse udtrykker, er den eneste christelige Tro, som har været dig til Anstød, og holdt Stand, i Morten Luthers Bryst og Tale saavel som i Polycarps, og nægt derfor kun ikke, det var en videnskabelig Helte-Gjerning, der maatte gjøre dig udødelig, ja reise dig et Guddoms-Tempel paa Christi Kirkes Gruus, dersom du kunde soleklart bevise, at der var Løgn i den Tro, vor apostoliske Bekjendelse udtrykker!

Loke. Idelt Sværmerie, endskjøndt jeg ikke nægter, det vilde være et Skridt til Oplysning og bedre Overenskomst, naar Kirken henlagde sin forældede Troes-Bekjendelse til de kirkehisto riske Acter, hvor den ene har hjemme, og da du saa haardnakket paastaaer, jeg skal bevise, hvad egenlig dog ikke trænger til Beviis: at den Børne-Lærdom er Børne-Værk, som falder sammen eller opløser sig i ingen Ting ved mindste videnskabelige Berørelse, saa velan! hvor skal vi begynde?

Præsten. Vi Christne begynder altid med Ham, som har Begyndelsen i sig selv, den evige Fader; men da du rimeligviis har mindst at indvende mod Troen paa Ham, kunde vi, om du saa synes, maaskee begynde, hvor vi slap sidst: ved Christi Nedfart til Helvede; thi der er vist Intet, du troer klarere at kunne afbevise, og har du først afbeviist den, da forlanger jeg ikke meer, men rækker dig strax Broder-Haand som U-Christen.

Loke. Du er jo dog splittergal! Troer du at være Himmerig vis, ved Troen paa den Korsfæstede, som skal

være staaet op igjen, og vil dog vove din Salighed paa en Nedfart til Helvede, som selv de stiveste Orthodoxer alt i mange Herrens Dage har betakket dem for, og som dog vel umuelig kan føre til Himlen, saa er du jo aabenbar 18vanvittig, og maa, ved din Doctor-Disputats om Nedfarten til Helvede som Christendommens Hoved-Sag, have dine beskikkede Opponenten fra Daare-Kisten!

Præsten. Og er saa dermed Umueligheden af Christi Nedfart til Helvede beviist, eller var Talen maaskee om at blive salig ved at fare til Helvede, som du saa vittig udtrykker dig, eller, om du engang kan være ærlig, saa sig mig dog, om du ikke vilde raabe Triumph, naar jeg kun indrømmede, at et af Leddene i vor Troes-Bekjendelse var Løgn, enten det saa var Nedfarten til Helvede eller Opfarten til Himmelen, og var jeg ikke ogsaa nødt til at opgive hele Troes-Bekjendelsen, naar du havde beviist, den i nogen Punkt var upaalidelig? Lad derfor min Daarlighed kun ikke hindre din Viisdoms Aabenbarelse, men indrøm heller smukt, at om det end skulde være dumt af mig at antage den christelige Tro, vilde det dog være klogt af mig at forkaste den, saasart jeg i noget Stykke opdagede, at den var falsk! Indrømmer du ikke det?

Loke. Jo vist indrømmer jeg det, du er kjedsommelig paatrængende.

Præsten. Kom ikke ud af din gode Lune, fordi jeg drøfter dine Vittigheder lidt! Det er nødvendigt, naar du hovedkulds vil sætte mig i Daare-Kisten, fordi jeg, efter Tænkingens ubøielige Grund-Lov, erklærer den christelige Tro for falsk, naar den i Lidt eller Meget er Tro paa Løgn. Det skulde du jo netop rose mig for, naar Sandhed var dig kjær, og det maatte du jo glæde dig over, naar du havde mindste Haab om at kunne afbevise enten Nedfarten til Helvede, eller nogensomhelst Deel af vor Bekjendelse! Tør jeg altsaa antage din Vrantenhed for et Tegn paa, at Troen er dig for stærk?

Loke. Velan, det glæder mig ogsaa virkelig, at du dog ikke er slet saa dum, som jeg tænkte, og vi maa da 19snart blive enige, thi du maa jo dog indrømme, at naar der intet Helvede er til, kan heller Ingen fare derned, og du veed jo desuden nok, at den Dumhed er kommet ind i Troes-Bekjendelsen, ved at hænge sig i et Par af Sanct Peders Ord, som han formodenlig ikke selv forstod.

Præsten. Nei, det er alt for kosteligt! Der kan altsaa, efter din Mening, Intet være sandt, uden hvad Sanct Peder forstod, saa du er dog i Grunden en overtroisk Papist, eller kan du virkelig bevise, der intet Helvede er til?

Loke. Ja, hvad er da Helvede, og hvor ligger det?

Præsten. At Helvede paa Dansk, saavel som Hades paa Græsk, er de Dødes Rige, det veed du vel, men vil du vide, hvor det ligger, da siig mig først, hvor Sjælen ligger i Legemet, og naar vi da har gode Stunder, kan vi snakke om, hvor den ligger udenfor Legemet, naar vi er døde; men du seer nok det kommer ikke Troen ved, som kun gaaer ud paa, at Christi Sjæl, medens hans Legeme laae i Graven, gjæstede Sjælene af andre Afdøde, og mener du virkelig, det var umueligt?

Loke. Det vil jeg just ikke sige, men det er dog intetsigende.

Præsten. Nei det er ikke, thi sagdes dermed ikke Andet, saa sagdes der dog unægtelig, at Christi Død virkelig var en Skilsmisse mellem Sjæl og Legeme, og at altsaa den selvgjorte Christus, der kun skal være daanet, for at spille Gjenganger, slet ikke er den Christus, paa hvem vi troe og bygge vort Saligheds-Haab! Kan du nægte, at denne vigtige Omstændighed udtrykkes ved vor Bekjendelse af Christi Nedfart til Helvede?

Loke. I Grunden maa man vel kalde alt Sligt Sophisterie, men hos Kirkens Børn maa man allerede være glad ved at finde Noget, der ligner Grunde, og med 20en Tro, der i det Hele umuelig kan medføre Sandhed, bør man i det Enkelte ei tage det saa strængt. Jeg indrømmer derfor gjerne, om det kan fornøie dig, at naar de Christne endelig ikke vil levne Liv i deres Frelser, er det ret klogt af dem, at lade ham fare til Hades, men jo dødere han var, des vissere mener jeg dog det er, at han stod aldrig op igjen, og at han, hvis Sjæl foer til Helvede, endnu mindre baade med Sjæl og Krop foer til Himmels! Dog, du er maaskee fin nok til ogsaa at lade Opstandelsen og Himmelfarten være blot aandelig!

Præsten. Nei, seer du vel, hverken din latterlige Fornemhed eller din bedrøvelige Vittighed kan hindre Nogen fra at see, at du med al din Philosophie ligesaalidt kan spærre Helvede som Himmelen, ligesaalidt de Dødes Rige som de Levendes Land for den Herre, vi bekjende, og det maa da ene tilregnes din haardnakkede Overtro paa Præste-Dumhed, naar du tænker at kunne fange mig i saa plump en Snare, som den du spænder, ved at spørge: om Opstandelsen og Himmelfarten, som Øien-Vidner bekræfte, ikke ogsaa maae regnes til de usynlige Ting? At den Korsfæstede i figurlig Forstand brød Dødens Lænker og opsvang sig til Himmelen, da Millioner, trods Had og Spot, ja trods hele Verdens-Magten, bøiede Knæ i hans Navn, og bekjendte at han er Herren til Gud Faders Ære, see, det er en Kjends-Gjerning, som ingen Spotter og ingen Anti-Christ kan nægte; og Troen paa denne Christi figurlige eller poetiske, billedlige, Opstandelse og Himmelfart, det er Christi Fjenders christelige Tro, ved hvilken de skjælve; men deels veed du vel, at det netop var Troen paa Christi Opstandelse og Himmel-Fart, med Sjæl og Legeme, der skaffede ham guddommelig Ære og Tilbedelse i Verden, og deels er det jo aabenbart, at Forgudelsen af den Korsfæstede 21vilde være et latterligt Afguderie, dersom han ikke, ved Opstandelsen fra de Døde var kraftig og klarlig

beviist at være Guds Søn, hvem Alle skulde ære, ligesom de ære Faderen! Nægter du det?

Loke. Du veed jo nok, at Ingen maa sige Præsten imod, naar han er paa Stolen, og der tænker jeg mig ham immer, naar jeg hører Præke-Tonen, om end Capitel-Fæstningen udelades i det fri Fore-Drag paa Lykke og Fromme, efter Aandens Indskydelse!

Præsten. Det er da paa anden Dansk, at, ihvor nødvendig du end trækker dertil, maa du dog indrømme, at du ligesaa lidt kan afbevise Christi legemlige Opstandelse og Himmel-Fart, som hans aandelige Nedfart til Helvede, og at altsaa Alt uden Undtagelse, hvad vi troende bekjende om Jesus Christus, kan muelig være sandt!

Loke. Du er jo dog en naragtig Patron for den hellige Kirke! Hvad i al Verden kan det dog nytte enten dig eller hendes høie Naade, om jeg nu ogsaa vilde indrømme, at alt det urimelige Tøi, I veed at fortælle om det lille Barn i Krybben lagt, kunde muelig være sandt, efterdi for Gud er ingen Ting umuelig; hvad nyttede det jer, naar jeg ligefuldt, med uomstødelige Grunde, beviser, det er ikke sandt, er, mildest talt, et Foster af en levende men barnagtig udsvævende Phantasi, der, naar det skal klinge taaleligt i fornuftige Folks Øren, nødvendig maa betragtes som en blot mythisk eller allegorisk Fremstilling af det fra Guddommen udsprungne, i Støvet fornedrede, og igjen til Himlen ved Fornuftens rette Brug ophøiede Menneske-Liv! Er du virkelig saa dum, at du ikke kan begribe saa simpel en Ting, eller er du et fortvivlet Stykke af en Poet, som vil nøde Erfaringen til at realisere dine sværmeriske Drømme, eller er du endelig en lumpen Hykler, som selv ikke troer et Ord af hvad du med Kirken 22bekjender, men vil kun prøve, om man dog ikke endnu en Gang, til Kirkens og hendes Sønners Bedste, kunde tage Menneske-Fornuften fangen under Kulsvier-Troens Lydighed.

Præsten. O! vee mit ene Knæ, den Indgang var saa lang, og din Catheder-Veltalenhed saa grumme triviell! Hvad Hykleriet angaaer, da veed du nok, det er ligesaa let som uforkammet at udskjelde alle dem for Hyklere, der sige hvad man ikke kan lide, ikke vil troe, og ei kan gjendrive, og man maa unægtelig have bidt Hovedet af Skam, før man yttre den kjærlige Formodning, at en Præst, som selv skjærer Fjenden for Tunge-Baad, og tilbyder sig at ville gjøre fælles Sag med Fjenden, saasnaart han kan afbevise et eneste Stykke af Troen, at han dog skulde være en Hykler; men saadan Kjærlighed er den christelige Kirkes Tjenere alt gjennem mange Aarhundreder vant til at finde hos de Verdslig-Vise, som gjøre Profession af Sandheds-Kjærlighed, Menneske-Kjærlighed, Beskedenhed, Gru for at dømmes haardt om anderledes Tænkende, o. s. v., og jeg vil derfor kun sige: sæt, at de var Dumrianer, Sværmere og Hyklere tilhobe, alle de Læge og Lærde, som, fra Sanct Peder til os, bekjendte Tro paa den Korsfæstede igjen Opstandne, som skal dømmes Levende og Døde, saa tør du jo dog ikke nægte, at Alt hvad der ikke lader sig afbevise, det kan være sandt, og kan altsaa muelig troes, skjøndt det tykkes sært, netop af udmærket Sandheds-Kjærlighed og den fine Følelse for hvad sandt er, som deraf nødvendig følger!

Loke. Ja, hvad kan ikke være mueligt! Naar Himmelen falder ned, falder Fuglene med!

Præsten. Men selv naar Himmel og naar Jord forgaaer, bliver det dog aldrig sandt, som kan umuelig være det, skjøndt det vel da kan aabenbares, at der var 23megen Løgn som Verden kaldte Sandhed, og mange Sandheder, som den kaldte Løgn, og seer du nu: en af disse Sandheder, som Verden kalder Løgn, men som vi Christne troe, skal klarlig bevise sig selv, naar Himlen falder ned, og Menneskens Søn kommer i sin Herlighed, det er, efter Kirkens Bekjendelse, Ordet om den Guds eenbaarne Søn, som blev undfanget af den Hellig-Aand, født af en Jomfru, døde, opstod, opfoer, boer i Himlen som vor Herre, og kommer igjen som vor Saliggjører, og som al Verdens Dommer. Kan du nu hverken bevise, at Noget af dette i sig selv er Løgn, eller at det Ene strider mod det Andet, saa det Hele umuelig kan være sandt; kan du ikke det, saa lad kun ikke, som du blot af Føielighed indrømmer, hvad du ei, uden at gjøre dig selv til Løgner, kan nægte: Mueligheden af vor Christendoms Sandhed, og lad det kun være vores og vor Herres Sag, hvad det kan nytte at stoppe Munden paa den ublu Løgner, som har paastaet, det kunde soleklart bevises, at vor Tro var Løgn!

Loke. Bie lidt, min frygtelige Modstander! vi har først nyelig begyndt paa den anden Artikel i Luthers lille Catechismus, og naar vi er færdig med den, har vi endda, som du vel veed, det Brede tilbage. Vær derfor kun ikke saa rask, men siig mig nu først, hvor det dog egenlig er, Christus sidder hos Guds høire Haand; thi foer han legemlig til Himmels, maa han jo ogsaa nødvendig være legemlig ensteds deroppe, med mindre han er faret ned igjen!

Præsten. Ja saa! du trøster dig altsaa, ligesom hin berømte vantro Astronom, dermed, at man endnu ikke, selv med de bedste Kikkerte, har seet vor Herre enten i Maanen eller i Stjernerne; men hvad om han nu sad i Solen, der unægtelig har saamegen Deel i de Guds Gjæringer, 24Verden seer, at den, efter verdslig Viisdom, vel maa agtes for at være nær ved Guds høire Haand, see, saa var der jo en tilstrækkelig Grund, baade til at man ikke saae vor Herre i Maanen eller paa Melke-Veien, og til at man slet ikke saae ham, før man fik en Kikkert, hvori man kunde gjennemskue Solen! Den christelige Kirke vil vist nok ingen Troes-Artikel gjøre af saadanne Gjætninger, men Nemheden af at kunne gjøre saadanne Gjætninger i Tusind-Tal, burde dog vel lære Kirkens Fjender, at de umuelig kan afbevise Herrens legemlige Himmelfart med et næsvist Spørgsmaal, som Kirken aldrig har lovet, altsaa ei heller forbundet sig til at besvare, eller kan du virkelig bevise, at den legemlige Himmelfart er Løgn, naar vi ikke med geographisk Nøiagtighed kan betegne de

himmelske Boliger? Ja eller Nei!

Loke. Nei, umuelige Beviser vil jeg naturligviis ikke paatage mig at føre, og det forstaaer sig, at kunde et virkeligt Menneske først undfanges af den Hellig-Aand, og fødes af Jomfru Maria, som Solen hun ganger igjennem et Glar, og vorder det ikke til Skade, saa, ja saa kan jo Ingen sige, hvad saadan en Umuelighedernes Søn var istand til!

Præsten. Du vover altsaa at kalde Herrens Undfangelse og Fødsel uden jordisk Fader en Umuelighed, og der fattes altsaa kun Beviset; da er vi enige om at vende Kirken Ryggen. Altsaa, maa jeg engang høre, hvorfor en saadan Undfangelse og Fødsel er umuelig: om det er, fordi Gud ikke, uden en god Medhjælper, kan skabe et Menneske, eller fordi det var ham vanskeligere at skabe Menneskens Søn i Moders Liv, end af Begyndelsen at skabe baade Fader og Moder, eller fordi alle Mennesker maaskee i Grunden kommer af slet ingen Ting, eller jeg veed ikke hvorfor; men det maa du da vide, siden du 25paastaaer, det var Gud umueligt at lade sin Aand komme over Maria og sin Kraft overskygge hende, saa hun undfik, og fødte ham, det aandelige Menneske, der ikke kunde fødes af Kjøds Villie eller af Mands Villie, men kun af en troende Kvinde, som vilde være Herrens Tjenerinde! Af Spot herover har selv Verden faaet Nok, lad den dog nu engang kunne rose sig af en tilstrækkelig Grund derimod!

Loke. Til Spot er jeg for Øieblikket ikke oplagt, skjøndt din Dumdristighed opfordrer mig dertil, ved at lægge Vægt paa en Fortælling, der dog unægtelig ligner Æventyrerne om Sønnerne af Zeus og Odin; heller vil jeg være føielig nok til at indrømme, at man kan lade den Sag, det er anstødeligt at røre ved, staae ved sit Værd, især da de første Capitler hos Matthæus og Lucas, hvorpaa jo dog det Hele beroer, kan muelig være uægte.

Præsten. Din Ædelmodighed kan jeg beundre, men ikke benytte, uden som et sikkert Tegn paa din Forlegenhed, og, om du vil, tillige paa din Snuhed; thi du veed ligesaa godt som jeg, og har selv nys sagt det, at naar vi blot frafalder den Paastand, at Jesus kom til Verden paa en overnaturlig Maade, da kunde du bevise, at vor øvrige Bekjendelse om ham var et sig selv modsigende Æventyr, og det var desaarsag meget klogt af Fjenden, da man vilde udlede Troen af Skriften, at vække Tvivl om Ægtheden af Herrens Fødsels-Historie, men det er ogsaa klogt af os, aldrig, for nogen Priis, at adskille, hvad Herren i vor Troes-Bekjendelse har sammenføiet, og hvad der hænger saa guddommelig sammen, at ingen Djævel formaaer at sønderrive Kjæden. Altsaa, tænk aldrig, du narrer christelige Præster meer, som du, uden at det hjalp dig, men til vores Advarsel, narrede dem for dum til at thinge med dig, saalænge til du loe dem op i Øinene, og spurgde: 26hvor er nu eders Tro, eller hvor er Grændsen for dens Falskhed? Beviis, eller giv tabt!

Loke. Din yderst inhumane Tiltale fortjende ikkun taus Foragt, men da du vilde være uforskammet nok til at bagtale min Taushed, og der vel sagtens fandtes en raa Pøbel der raabde Triumph, saa maa jeg fortælle dig, at al den Præste-Snuhed, der i jeres Troes-Bekjendelse er kjendelig nok, dog kun er beregnet paa de mere fromme end forsvarlige Begreber om en Gud, der er saaledes over Naturen, at han kan forandre dens Love, som en Konge sine Forordninger, og saaledes Verdens Skaber, at han har gjort Alting af Intet eller af en ubekvem Materie, som I pleier ret morsomt at beskrive hvad intet fornuftigt Menneske kan tænke Noget ved.

Præsten. Altsaa indrømmer du, at den anden Troes-Artikel ei lader sig afbevise, uden tilligemed den Første, og forsaavidt ere vi aldeles enige; thi naar der først er en levende Gud, hvis aandelige Kraft alt Andet, baade Aandeligt og Legemligt, skylder sin Tilværelse, da er vist nok ingen Gjerning saa underlig eller vanskelig, at den derfor kan agtes at være ham enten uværdig eller umuelig; men var der ingen saadan alraadende Gud Fader, da var der naturligviis heller ingen Guds Søn, og var der ingen Guds Søn, da var en Saadan naturligviis heller ikke født af Jomfru Marie, piint under Pontius Pilatus, død, opstanden og himmelfaren. Naar du derfor meende at kunne afbevise Guds Tilværelse, er det en stor Skam, at du har opholdt os saalænge med Snak om lutter Ting, der falde bort af sig selv, naar Gud er borte.

Loke. Ja, det er gammel Præste-Snuhed, at gjøre alle dem til Guds-Fornægtere, der vover at have fornuftigere Begreber om Gud end de, men det er et Konst-Greb der altid hos mig skal møde den Foragt, det fortjener.

27Præsten. Spar dine Declamationer, til du kommer, hvor de kan gjøre Virkning; thi paa mig ere de spildte, og siig mig blot, om du trøster dig til at bevise, at den alraadende Gud Fader, Himmelens og Jordens Skaber, som er Livs-Roden i de Christnes Tro, at Han ikke er til!

Loke. Du maa jo dog selv tilstaae, at en saadan Guds Tilværelse er ubeviislig.

Præsten. Nei, skjøndt jeg hverken er Doctor i Philosophien eller Theologien, vilde jeg dog skamme mig ved at sige den Dumhed, at Noget i Verden var beviisligere end Skaberens Tilværelse; men hvad kommer det for Resten denne Sag ved? de Christne sige jo ikke, de kan føre et videnskabeligt Beviis for Tilværelsen af deres og al Verdens Skaber, men at de troe paa Ham, og det har de jo unægtelig Lov til, med mindre du kan bevise, enten at Hans Tilværelse er umuelig, altsaa utroelig, eller at den alraadende Gud ei er værd at

troe paa. Altsaa, beviis, eller tilstaae, at hverken vor første eller anden Troes-Artikel indeholder eller forudsætter Noget, som jo muelig kan være sandt, skjøndt du ikke troer det!

Loke. Kan nok være, at de aabenbare Umueligheder er gjemt til den tredie Artikel, som kroner Værket, men den vil du formodenlig kun forsvare det Halve af, som da ogsaa kan være meer end Nok!

Præsten. Hvor tit skal jeg dog sige dig, at Kirkens Troes-Bekjendelse er min i Eet og Alt, saa du fra Begyndelsen til Enden kan vælge hvad du vil at afbevis, sikker paa, at naar det lykkes, skal jeg være ligesaa consequent i Vantroen, som nu i Troen!

Loke. Synes du da virkelig, man behøver meer end blot at nævne den Hellig-Aands Guddom, Synds-Forladelse, og Legemets eller Kjødets Opstandelse, for at have taget 28Munden saa fuld som mueligt af de aabenbareste Umueligheder!

Præsten. Snarere vilde jeg kaldt det en Umuelighed, at du kunde gjøre saa fjantet et Spørgsmaal, eller anseer du det virkelig for Smaating at bevise: enten at Gud har ingen Aand, eller at Aanden er sig selv ubevidst; enten at der ingen Synd er til, eller at den kan aldrig forlades; enten at Legemet er i Grunden ingen Ting, eller bliver dog uundgaelig til ingen Ting! Hidindtil har dog de Verdslig Vise fundet det for vanskeligt, og nøiedes med at paastaae, at disse Ting ikke lod sig bevise, saa, dersom du kan bevise, de lade sig ikke engang troe, uden at trodse en unægtelig Sandhed, da maa du have fundet de Visers Steen.

Loke. Ja, hvad er da vel egenlig Aand, og hvad er Synd?

Præsten. Det maa du jo nødvendig selv vide, før du paastaaer, at Aand ei kan være personlig, og Synd ei forlades, saa den grundige, uimodsigelige, philosophiske Bestemmelse af disse Begreber venter og fordrer jeg med Rette af dig; men vi Christne forstaae ved Guds Aand Hans personlige, levendegjørende Kraft, og ved Synd hvad der strider mod Guds Bud, og kan du bevise, der er ikke noget Saadant til, saa gjør det!

Loke. Nei, det vilde blive for vidtløftigt, men Synd kan jo dog umuelig forlades, naar Gud er retfærdig!

Præsten. Du er altsaa menneskekjærlig nok til at fordømme alle Syndere, og kan formodenlig bevise, at der i Guddommens Væsen maa være en tyrkisk Retfærdighed, som udelukker Kjærlighed; thi vi paastaae jo ingenlunde, at vi kan begribe eller bevise, hvorledes Gud kan forlade os vore Synder, men vi sige kun hvad sandt er, at vi føle vor Trang til Synds-Forladelse, og troe, den findes i den christelige Kirke. Kan du nu bevise, den 29findes der ikke, saa gjør det; men kan du det ikke, maa du jo nødvendig indrømme, den muelig kan findes der, skjøndt du ikke troer det.

Loke. O ja, det er alle Skjelmers og Daarers Trøst, at Menneske-Forstanden selv hos de Viseste har sine Skranker, saa de tør haabe, det ei skal lykkes at overbevise dem om deres Dumhed eller Ondskab, og det er derfor intet Under, at denne Indskrænkning, som er de Godes og de Visers store Sorg, bestandig var de Christnes Triumph; men er det sandt, som I siger, at vi engang skal opstaae der, hvor alt det som er skjult i Mørket, kommer for Lyset, da vilde jeg fremfor alt ei være i eders Sted, I Nat-Ugler, som misbruger den Smule Forstand I har, til at besmykke Dumhed, og indbilde Folk, at Mørket, som I seer jeres Fordeel ved, er det vel dunkle, men velgjørende, og Alt i en salig Evighed forklarende Lys, der ved eder opgaaer for dem, som sidde i Dødens Skygge, og kjøbes ingenlunde for dyrt med Opoffrelse af kjødelig Fornuft, og alt Kjødeligt, som ikkun Præster uden Synd kan bruge.

Præsten. Det er naturligt, at Galden løber over hos Troens Fjender, naar deres Viisdom strander paa Hans Enemærker, hvis Daarskab er dem for klog, og det er netop christelige Præsters store Triumph, naar Fjenden hævner sig paa dem, fordi han ei kan naae sit Ønske, at faae Kirken revet ned; men da du nu dog omtaler Opstandelsen som muelig, har du, saavidt jeg veed, indrømmet Mueligheden af alle vore Troes-Sætninger, og det er da vel bedst at afbryde Samtalen, til du kan faae dit Sind sat i Rolighed, og muelig opdaget et i dine Øine svagt Sted paa Kirken, hvor dine metaphysiske Murbrækkere lod sig med Held anvende. At Troes-Bekjendelsen er intetsigende, vil du formodenlig ikke mere paastaae, og at den ikke siger mere, end dens 30Tjenere selv for en fjendtlig Dom-Stol kan forsvare, vil du have bemærket; men det var jo immer tænkeligt, at den sagde mindre, end man kunde bevise burde være Grund-Sætning for Sandheds Venner, og det er en af de Gienstande, jeg maa anbefale til din Overveielse! Et andet Spørgsmaal, som ogsaa maa tildrage sig al din fjendtlige Opmærksomhed, er, om der ikke i hvad Kirken, foruden Troen, fordrer af alle sine Børn, skulde findes Noget, som intet sandhedskjærligt og oplyst Menneske maatte underkaste sig, eller om den lover sine Med-Lemmer Noget, man kan bevise, den umuelig kan holde.

Loke. Ja, du har Ret, det er rigtig nok Spørgsmaal, som I ikke skal lystes ved at besvare; og som du helst maatte ønske, jeg kunde glemme.

Præsten. Ja, naar jeg var en Nat-Ugle, men da jeg nu hører til et Samfund, hvis Lyst det er at svare til det store Navn af Lysets og af Dagens Børn, saa er det mig naturligviis magtpaaliggende, at det kan blive klart, baade for Venner og Fjender, at den Christelige Kirke har Intet at dølgje, Intet at frygte, og kun Mørkets Rige at bestride. Vi veed det godt, at Fjendens Had just derved bliver bitterere, saa han vil vise os, at Haand hos

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

ham er Hoveds fødte Værges, men hans haandgribelige Vaaben blev immer til Spot, og det bør sees, at ligesaavel philosophisk som historisk: theoretisk som practisk, skal de alle beskjemmes, som hade Zion.

(Fortsættes).
